

dr hab. inż. Ewa Wszendybył-Skulska, prof. UJ
Uniwersytet Jagielloński
Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej
Instytut Przedsiębiorczości

Wydział Zarządzania P.Cz.
Sekretariat
Wpł. dn. 23.11.2020

Bożena

Recenzja

rozprawy doktorskiej Pani mgr Iwony Herbuś

pt. Zarządzanie gospodarką energetyczną a zrównoważony rozwój w miastach na prawach powiatu w województwie śląskim,

napisanej pod kierunkiem dr hab. inż. Pawła Nowodzińskiego, prof. PCz (promotor)

oraz dr Marcina Zawady (promotor pomocniczy)

Podstawa przygotowania recenzji

Podstawę przygotowania recenzji stanowiły: Ustawa z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2003 nr 65 poz. 595 z późniejszymi zmianami) oraz Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Przedmiotem recenzji była szczegółowa ocena rozprawy mgr Iwony Herbuś uwzględniająca spełnienie warunków określonych w art. 13.1. Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. oraz art. 187 Ustawy z 20 lipca 2018 roku.

Dla przeprowadzenia oceny rozprawy wykorzystano kolejno kryteria, obejmujące następujące części recenzji:

- ocenę trafności problemu naukowego i tematu rozprawy,
- cele i hipotezy rozprawy,
- ocenę struktury rozprawy i uwagi merytoryczne,
- ocenę doboru i wykorzystania źródeł,
- ocenę strony formalnej rozprawy,
- wartość dodaną rozprawy,
- uwagi końcowe.

Bożena

Ocena trafności problemu naukowego i tematu rozprawy

Przedmiotem rozprawy mgr Iwony Herbuś jest zagadnienie zarządzania gospodarką energetyczną w kontekście zrównoważonego rozwoju w miastach na prawach powiatu w województwie śląskim.

Podjęty temat zarządzania gospodarką energetyczną w kontekście zrównoważonego rozwoju w miastach jest bardzo interesujący i aktualny, nie tylko z teoretycznego, ale i praktycznego punktu widzenia. Z jednej strony ujęcie strategiczne problematyki zarządzania gospodarką energetyczną na poziomie lokalnym uwzględniającej zasady zrównoważonego rozwoju jest zagadnieniem jeszcze mało rozpoznanym na gruncie nauk o zarządzaniu i jakości, z drugiej zaś dynamiczne zmiany społeczno-gospodarcze zachodzące we współczesnych miastach, rosnąca świadomość proekologiczna społeczeństwa oraz konieczność zapewnienia wzrostu bezpieczeństwa energetycznego wymagają znalezienia innowacyjnych rozwiązań organizacyjnych, racjonalizujących zarządzanie gospodarką energetyczną na poziomie lokalnym zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Problematyka zarówno zarządzania gospodarką energetyczną na poziomie lokalnym jak i koncepcji zrównoważonego rozwoju oraz społecznej odpowiedzialności w kontekście miast jest istotną z punktu widzenia nauk o zarządzaniu i jakości, i coraz częściej podejmowaną w literaturze przedmiotu, jednak rzadko odnosząca się w sposób kompleksowy do badania zależności pomiędzy nimi. Recenzowana rozprawa autorstwa mgr Iwony Herbuś pogłębia stan wiedzy w tym zakresie.

Autorka wybrała oryginalny, ambitny i wymagający temat badań, a cele z niego wynikające starała się skutecznie zrealizować. Istotnymi zarazem oryginalnym aspektem tematu rozprawy jest podjęcie badań w zakresie działań prowadzonych w ramach efektywnej gospodarki energetycznej oraz odniesienia jej do problematyki zrównoważonego rozwoju, na przykładzie miast na prawach powiatu w województwie śląskim. Wybór regionu i miast do prowadzenia badań, choć nie został w pełni uzasadniony przez Autorkę, to jednak uznać można za zasadny, szczególnie ze względu na występujące w nich problemy związane z zanieczyszczeniem środowiska, złą jakością powietrza i smogiem.

Z przekonaniem należy podkreślić, że Autorka posiada bardzo wysoką znajomość problemu badawczego. Przeprowadzając dla potrzeb rozprawy badania, wykazała się dobrym przygotowaniem, a przy opracowaniu wyników badań, ich prezentacji i ocenie posiadaniem ukształtowanego, aczkolwiek nie w pełni, warsztatu badawczego. Przy czym nie uniknęła, drobnych błędów, usterek, niekonsekwentnych wywodów.

Cele i hipotezy rozprawy

Tytuł rozprawy jest czytelny, jednoznaczny i nie budzi zastrzeżeń. Treść rozprawy jest w pełni zgodna z jej tytułem.

Autorka sformułowała cel główny rozprawy „*przedstawienie zależności między zarządzaniem gospodarką energetyczną w miastach a ich zrównoważonym rozwojem*” oraz cztery cele szczegółowe:

1. *Określenie znaczenia lokalnej gospodarki energetycznej w mieście*
2. *Identyfikacja działań z obszaru zrównoważonego rozwoju prowadzonych w miastach*
3. *Określenie związku między efektywną gospodarką energetyczną, a zrównoważonym rozwojem miasta*
4. *Identyfikacja cech samorządów społecznie odpowiedzialnych.*

Na podstawie sformułowanych celu głównego oraz celów szczegółowych rozprawy Autorka zdefiniowała hipotezę główną wskazującą, że „*zarządzanie gospodarką energetyczną miasta pozwala na realizację zasad zrównoważonego rozwoju*” oraz cztery hipotezy szczegółowe:

1. *Zarządzanie gospodarką energetyczną jest kluczowym elementem pozwalającym osiągnąć bezpieczeństwo energetyczne w mieście.*
2. *Działania z obszaru lokalnej gospodarki energetycznej wpływają pozytywnie na zrównoważony rozwój*
3. *Zrównoważony rozwój stanowi kluczowy element smart city*
4. *Lokalna gospodarka energetyczna jest istotną częścią miasta jako megaprojektu.*

Wszystkie hipotezy zostały zdefiniowane poprawnie, są konkretne i weryfikowalne, przy czym trzecia hipoteza szczegółowa wydaje się być bardziej ogólna od hipotezy głównej. Pomimo powyższej uwagi hipotezy spełniają wymogi stawiane rozprawom naukowym. Pozwoliły też na przeprowadzenie wartościowej dyskusji naukowej.

W toku przeprowadzonych przez Autorkę badań i analiz wszystkie cele zostały zrealizowane, a hipotezy zweryfikowane.

Ocena struktury rozprawy i uwagi merytoryczne

Konstrukcja rozprawy jest klarowna i odpowiada logice postępowania badawczego, które prowadzi od założeń teoretycznych do wątków empirycznych, weryfikujących sformułowane hipotezy badawcze.

Rozprawa składa się z pięciu dopełniających się treścią rozdziałów, *Wstępu*, *Podsumowania*, spisu tabel (38) i rysunków (51), spisu literatury (140 pozycji) oraz załącznika (zawierającego wzory kwestionariusza ankiety).

Podział treści na poszczególne rozdziały odnosi się do tematu rozprawy i w pełni akcentuje kluczowe jej zagadnienia. Objętość poszczególnych rozdziałów jest raczej równomierna. Wyjątek w tym zakresie stanowi rozdział 4, który liczy 22 strony.

Wstęp (s. 3-7) zawiera uzasadnienie wyboru tematu rozprawy wraz ze wskazaniem definicji pojęć najbardziej kluczowych dla poruszanej w rozprawie problematyki, cel główny oraz cele szczegółowe, główną hipotezę i hipotezy szczegółowe. W treści tej części rozprawy Autorka wskazała obszar prowadzonych badań jak również metody badawcze i narzędzie jakie wykorzystywała przy realizacji celów rozprawy i weryfikacji hipotez. Niestety nie wskazując na zastosowaną metodę analizy statystycznej, która jak sama Autorka pisze na stronie 176 „pozwoliła na uszczegółowienie i potwierdzenie osiągniętych wyników oraz wskazanie kluczowych korelacji zachodzących pomiędzy badanymi obszarami”.

W tej części rozprawy Autorka zaprezentowała ogólną strukturę dysertacji zawierającą krótkie charakterystyki jej poszczególnych części.

Wstęp jest poprawną pod względem merytorycznym i formalnym częścią rozprawy.

Rozdział 1 (s. 8-42) pt. „*Proces zarządzania gospodarką energetyczną*” został poświęcony teoretycznym rozważaniom dotyczącym gospodarki energetycznej.

W podrozdziale 1.1 Autorka swoje rozważanie skupiła na omówieniu istoty procesu zarządzania oraz zarządzania strategicznego, które jak w dalszej części podrozdziału wskazuje (s. 12) są realizowane nie tylko przez przedsiębiorstwa, ale również gminy. W dalszej części Autorka zaprezentowała zagadnienia związane z zarządzaniem publicznym oraz jego ewolucją, która doprowadzała do wypracowania w nim zasad podobnych do tych jakie realizują przedsiębiorstwa w zakresie zarządzania strategicznego. W treści tego podziału Autorka zasygnalizowała, iż w rozprawie omawiane procesy zarządzania będą odnosiły się do jednostek samorządowych w ujęciu strategicznym.

W podrozdziale 1.2 Autorka dokonała dość szczegółowego omówienia dokumentów strategicznych stanowiących podstawę kształtowania i wdrażania zrównoważonej gospodarki energetycznej w miastach. W ten sposób sygnalizując jak ważną jest wiedza o działaniach podejmowanych w zakresie zrównoważonej gospodarki energetycznej tak na poziomie UE, państwa jak i regionów dla wprowadzania zasad zrównoważonej gospodarki energetycznej w konkretnych miastach.

W kolejnym podrozdziale tej części rozprawy Autorka zaprezentowała cele, elementy oraz zasady polityki energetycznej miast, jednocześnie podkreślając jak ważnym dla efektywnego gospodarowania energią w tego typu jednostkach jest wcześniejsze opracowanie strategii energetycznych. Szczegółowo zaprezentowała obszary związane z polityką energetyczną, w tym m.in. te dotyczący efektywności energetycznej oraz odnawialnych źródeł energii, co w kontekście poruszanej w pracy problematyki jest bardzo istotne.

Ostatni podrozdział tej części rozprawy poświęcony został problematyce bezpieczeństwa energetycznego jako kluczowego elementu gospodarki energetycznej. Autorka prezentując w tym podrozdziale trzy wymiary bezpieczeństwa energetycznego tj. ekonomiczny, geostrategiczny i ekologiczny wskazała na ich istotę i tylko zasygnalizowała ich powiązanie ze zrównoważonym rozwojem i jego trzema obszarami.

W rozdziale 2 (s. 43-78) pt. „*Specyfika funkcjonowania miast*” Autorka kontynuuje rozpoczęte w poprzednim rozdziale rozważania na temat miast jako jednostek samorządu terytorialnego, które nie tylko realizują politykę energetyczną, ale również są ważnymi interesariuszami na rynku energii. Ukazując specyfikę funkcjonowania miast już w podrozdziale 2.1. zwraca uwagę, że są one podmiotami rywalizującymi na rynku na podobnych zasadach jak przedsiębiorstwa. Muszą stawać się coraz bardziej konkurencyjne, tak by przyciągnąć nowych inwestorów i mieszkańców. Omawiając zagadnienie konkurencyjności jednostek samorządowych Autorka nawiązuje również do ich atrakcyjności, jednak nie do końca zrozumiałym jest czy dla Autorki pojęcia te są tożsame czy też nie. W dalszej części podrozdziału 1.1. zostały przywołane i bardzo krótko scharakteryzowane dwa modele konkurencyjności „*kapelusza konkurencyjności*” i „*drzewa konkurencyjności*”. Zastanawiającym jest, dlaczego Autorka wskazuje właśnie na te dwa modele. Który z nich jest częściej wykorzystywany przez jednostki samorządu terytorialnego i dlaczego? W kontekście omawianej w tej części rozprawy problematyki, odpowiedź na to pytanie wydaje się być kluczową. Jest to tym bardziej istotne w kontekście przywoływanego w końcowej części podrozdziału 2.1 zagadnienia przedsiębiorczości lokalnej.

Ukazując specyfikę funkcjonowania miast Autorka zwróciła również uwagę na rolę marketingu terytorialnego w rozwoju miast. Szczególna koncentracja rozważań na dwóch elementach marketingu terytorialnego pozwoliła Autorce po pierwsze na pokazanie miasta jako produktu marketingu terytorialnego, po drugie wskazanie potrzeby kreowania i podtrzymywania pozytywnego wizerunku tegoż produktu. W treści poświęconej problematyce wizerunku dostrzec można, że Autorka w niektórych częściach wywodu traktuje wizerunek miasta tożsamo z wizerunkiem przedsiębiorstwa (str. 58) używając określenia „wizerunek obiektu”

w innych natomiast wydaje się dostrzegać różnice pomiędzy nimi o czym świadczy zdanie „wizerunek miasta jest bardziej złożony niż organizacji lub osoby”. Jednocześnie Autorka słusznie zwraca uwagę, że na wizerunek miasta mają wpływ wszystkie jego subprodukty i jest on kształtowany przez wszystkie grupy interesariuszy.

W kolejnej części rozdziału 2 tj. podrozdziale 2.3 zamierzeniem Autorki było ukazanie miasta jako znaczącego interesariusza na rynku energii, na co wskazuje sam tytuł tegoż podrozdziału. Większość swojej uwagi w tej części rozdziału Autorka skupiła jednak na charakterystyce rynku energii uwzględniającej jego elementy, poziomy, grupy uczestników, różnice jakie występują pomiędzy nim a innymi rynkami, nie wspominając nic o roli miasta. Nawet w tabeli nr 15 wśród żadnej grup uczestników rynku energii Autorka nie wskazała miast. Jedynie w treści ostatniego akapitu podsumowującego można odnaleźć ogólnikowe odniesienie do tytułu podrozdziału. Wydaje się zatem, iż główny dyskurs prowadzony w tej części podrozdziału nie dotyczy problematyki nakreślonej w tytule. W bardzo podobny sposób Autorka przeprowadziła wywód w podrozdziale 2.4 zatytułowanym „*Efekty wdrażania gospodarki niskoemisyjnej jako element nowoczesnej promocji miast*”. Tym razem punkt ciężkości dyskursu skupiając wokół charakterystyki jednego z instrumentów marketingu-mix tj. promocji. Dość szczegółowemu omówieniu jej elementów składowych Autorka poświęciła ponad 6 z 8 stron z jakich składa się treść podrozdziału. Jedynie w końcowej części odniosła się dość ogólnikowo do istoty problemu nakreślonego w tytule.

Wartym jednak zaznaczenia jest, że zaprezentowane przez Autorkę w podrozdziałach 2.3 i 2.4 treści są wartościowymi dla poruszanej w pracy problematyki, jednak pewien niedosyt budzi pobieżne odniesienie się do postawionych w ich tytułach tez.

W kolejnym rozdziale 3 (s. 79– 120) „*Rozwój współczesnych miast*” Autorka kontynuuje zapoczątkowane w poprzedniej części rozważania na temat miast. Widoczna jest przy tym spójność prowadzonego dyskursu naukowego i stopniowe jego zawężanie do wskazania głównych kierunków rozwoju miast w XXI wieku jakimi są zrównoważony rozwój oraz społeczna odpowiedzialność biznesu.

Treść rozdziału rozpoczyna od dyskursu na temat zrównoważonego rozwoju miast, problematyki, która została zasygnalizowana już w pierwszym rozdziale rozprawy w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego. W tej części natomiast rozważania zostały skoncentrowane na szerszym omówieniu całej koncepcji wraz ze wskazaniem jej zasad, zadań służących ich realizacji oraz elementów składowych. Ponadto Autorka zwróciła uwagę na to jak ważnym jest ocenianie skutków działań z zakresu zrównoważonego rozwoju w oparciu o jasno zdefiniowane wskaźniki. Brakło jednak w tej części rozprawy bezpośrednich

odwołań do zadań jakie realizują lub powinny realizować miasta w obszarze zrównoważonego rozwoju. Wprawdzie w tabeli 19 zostały wskazane zadania wchodzące w skład 17 zasad zrównoważonego rozwoju, jednak wartościowym byłoby wskazanie tych z nich, za realizację których odpowiedzialne są samorządy a następnie powiązanie ich z wymienionymi w tabeli 21 wskaźnikami. Jest to tym bardziej uzasadnione, że jak słusznie zauważa Autorka (str. 89) „Samorządy są specyficznym obszarem realizującym tego typu działania, ponieważ muszą dbać o ekologię, społeczność lokalną oraz zapewnić jak najlepsze możliwości do funkcjonowania wszystkich swoich elementów jako megaprojektu”.

W dalszej części tego rozdziału Autorka kontynuując rozważania mające na celu omówienie głównych kierunków rozwoju miast koncentruje na ważnym i aktualnym wyzwaniu przed jakimi stoją samorządy tj. społecznej odpowiedzialności. Omawiając koncepcję CSR Autorka zwróciła uwagę na podobieństwa i różnice występujące pomiędzy podejściem biznesu i samorządów do jej realizacji, co wpisuje się w całościowy dyskurs naukowy prowadzony w pracy mający na celu wskazanie, że w rozwoju miast i zarządzaniu nimi samorządy mogą czerpać z nowoczesnych koncepcji wykorzystywanych w szeroko rozumianym biznesie do jakich bez wątpienia należy CSR. Uznając, że zaangażowanie miast w realizację koncepcji CSR przyczynia się również do wzrostu zrównoważenia ich rozwoju Autorka w podrozdziale 3.3. swoje rozważania skoncentrowała na ukazaniu związku jaki występuje pomiędzy lokalną gospodarką energetyczną a ekologią. Jednocześnie podkreślając jak istotną rolę w tym zakresie odgrywa planowanie energetyczne na poziomie gmin, które z jednej strony musi uwzględniać założenia nakreślone w dokumentach strategicznych kraju dotyczące kwestii bezpieczeństwa, efektywności energetycznej i ekologii z drugiej zaś odnosić się do lokalnych polityk w tym m.in. finansowej, zdrowotnej, społecznej. Zachowanie równowagi pomiędzy lokalną gospodarką energetyczną a ekologią nie jest łatwe, niemniej jednak jak słusznie wskazuje Autorka mogą w tym pomóc nowoczesne rozwiązania zorientowane wokół koncepcji smart city a jednocześnie odnoszące się do gospodarki energetycznej (podrozdział 3.4, str. 115-116). Wdrożenie innowacyjnych rozwiązań w obszarze lokalnej energetyki może przynieść miastom wymierne efekty w postaci wzrostu ich innowacyjności, niemniej jednak jak słusznie zauważa Autorka wiązać się może również z wieloma trudnościami i ograniczeniami.

W końcowej części rozdziału 3 Autorka zwraca uwagę, że wyzwania, przed jakimi aktualnie stoją miasta w zakresie realizacji lokalnej gospodarki energetycznej wymagają konieczności poszukiwania nowych innowacyjnych rozwiązań, które pozwolą na zrównoważenie ich rozwoju oraz uzyskanie przewagi konkurencyjnej. W ten sposób łącząc w jedną spójną całość

rozważania prowadzone w trzech pierwszych rozdziałach pracy i jednocześnie wskazując kierunek, w jakim będą one prowadzone w kolejnych częściach rozprawy.

Rozdział 4 (s. 121-143) zatytułowany „*Miasta na prawach powiatu w województwie śląskim oraz analiza działań prowadzonych w ramach efektywnej gospodarki energetycznej na przykładzie Częstochowy*” jest pierwszym z dwóch rozdziałów badawczych recenzowanej rozprawy. Autorka rozpoczyna jego treść od charakterystyki badanych samorządów. Jednak biorąc pod uwagę główną problematykę rozprawy wydaje się ona zbyt ogólnikowa. Przede wszystkim brakuje informacji, dlaczego akurat grupa 9 miast na prawach powiatu z województwa śląskiego została wybrana jako podmioty badań. Autorka wprawdzie pisze, że „na terenie województwa śląskiego występuje wiele problemów środowiskowych związanych m.in. ze stanem powierzchni ziemi, gospodarką odpadami, jakością wód powierzchniowych i przede wszystkim złą jakością powietrza”, jednak nie wskazuje na ile różnią się one od problemów innych polskich województw. Wskazanie, że miasta wymienione w tabeli 27 borykają się z silnymi zanieczyszczeniami środowiska, złą jakością powietrza i smogiem wydają się być zbyt ogólnymi stwierdzeniami. To właśnie w tym miejscu powinny znaleźć się odniesienia do wyników badań jakości powietrza, smogu potwierdzające, nie tylko fakt, iż są to dla wymienionych miast kluczowe problemy, ale i uzasadniające potrzebę prowadzonych w dalszych częściach pracy analiz. Autorka w tej części pracy wskazuje, że miasta takie jak Bielsko – Biała, Częstochowa, Jastrzębie -Zdrój, Jaworzno, Rybnik i Żory, są jednostkami pełniącymi funkcje liderów w otoczeniu mniejszych samorządów, nie uzasadniając co tak naprawdę o tym decyduje. Użycie określenia lider, zobowiązuje do przywołania rankingów, udowadniających pozycje tychże samorządów, które jak później wskazuje Autorka powinny stanowić wzorce w zakresie kształtowania i wdrażania polityki ekologicznej i energetycznej. Uzasadnienie użytych sformułowań i odniesienie się do konkretnych danych zdecydowanie podniosłoby wartość merytorycznej charakterystyki badanych samorządów, ale i zwiększyło wiarygodność wywodu.

Podobne zastrzeżenia odnieść można do kolejnego podrozdziału tej części rozprawy, w której Autorka zdecydowała się zaprezentować studium przypadku Miasta Częstochowy. Brakuje bowiem uzasadnienia wyboru miasta, którego studium przypadku dotyczy. Wprawdzie na stronie 126 Autorka pisze, że „Częstochowa była pierwszym samorządem, który czynnie zaczął korzystać ze zliberalizowanego rynku energii (...)”, niemniej jednak nie zostało wskazane źródło tejże informacji. W treści studium przypadku pojawia się dużo, bardzo ważnych informacji oraz danych dla analizowanej w pracy problematyki, niemniej jednak brakuje wskazań źródeł z jakich Autorka je czerpała. Czytając treść tego jakże interesującego

i wartościowego, dla poruszanej w pracy problematyki, studium przypadku zauważyć można, że Autorka wydaje się sama dokonywać bezkrytycznej oceny działań samorządu miasta Częstochowy. Wskazują na to choćby takie określenia jak „Częstochowa jest liderem wśród samorządów w obszarze kształtowania i wdrażania zrównoważone gospodarki energetycznej” (s. 139) czy też „wdrażane (przyp. w mieście) inicjatywy przynoszą liczne efekty i korzyści zauważalne we wszystkich trzech obszarach zrównoważonego rozwoju” (s. 143). Ta bezkrytyczna ocena niestety wpłynęła na nieuprawnione i zbyt daleko idące wnioski, którego kwintesencja zawarta jest w ostatnim zdaniu rozdziału 4 „Częstochowa, zasługuje na miano lidera w dziedzinie zrównoważonej gospodarki energetycznej oraz stanowi świetny przykład dla wielu analiz” (s. 143). Wydaje się to subiektywną oceną Autorki, niestety nie popartą rzetelną analizą danych pokazujących działania samorządu miasta Częstochowy na tle innych, tak by uzasadnionym było wskazanie na miano lidera. Nie umniejszając wartości przeprowadzonych analiz działań samorządu miasta Częstochowy na rzecz realizacji zasad zrównoważonego rozwoju, należy jednak zauważyć, że zastosowanie metody studium przypadku wymaga oparcia jej na rzetelnych źródłach, które powinny być w tej części rozprawy przywołane.

W rozdziale 5 (s. 144-186) „*Analiza działań z obszaru energetyki miejskiej identyfikowanych jako elementy zrównoważonego rozwoju*”, będącym drugim rozdziałem empirycznym recenzowanej rozprawy, zaprezentowane zostały wyniki badań ankietowych, których zasadniczym celem było „otrzymanie stosownych informacji, pozwalających na analizę działań wchodzących w skład zarządzania gospodarką energetyczną i jego związku ze zrównoważonym rozwojem w mieście”. Powinny być one jednak poprzedzone szczegółowym opisem przebiegu procesu badawczego. W pracy zdecydowanie brakuje wyodrębnionej części, opisującej dokładnie metodykę prowadzonych przez Autorkę badań, uzasadniająca wybór zastosowanych metod i narzędzi badawczych. Część z nich (metody statystyczne) została omówiona na końcu rozdziału s. 185 tuż przed podsumowaniem wyników przeprowadzonych analiz statystycznych. Jest to dość nietypowe rozwiązanie podobnie jak wskazanie wniosków z przeprowadzonych badań i analiz jeszcze przed zaprezentowaniem ich wyników (s. 144).

Zaprezentowane w podrozdziale 5.1 wyniki przeprowadzonych przez Autorkę badań ankietowych są bardzo wartościowymi, gdyż pozwoliły nie tylko na zidentyfikowanie działań jakie miasta realizują w zakresie zarządzania gospodarką energetyczną oraz zrównoważonego rozwoju, ale również wskazanie determinant je różnicujących tj. ilość zaangażowanych w miastach jednostek odpowiedzialnych za realizację ww. działań, wielkość miast, liczba ludności, uprzemysłowienie miast. Niemniej jednak zupełnie nie zrozumiałym jest powód, dla

którego Autorka zdecydowała się na pokazanie tych samych wyników w tabelach oraz na wykresach. Tym bardziej, że na poszczególnych wykresach 100% nie zawsze odnosi się do pełnej próby badawczej, czyli 19 respondentów, często jest to 15,16 lub 17. Ponadto wydaje się, że odpowiedzi respondentów na pytanie 7 zawarte w kwestionariuszu ankiety nie zostały zaprezentowane we właściwy sposób. Po pierwsze niewiadomym jest, ile z analizowanych miast korzystało z środków pomocowych przeznaczanych na realizację działań proekologicznych i jakie to były środki, gdyż zamiast nich zostały wskazane przykłady działań proekologicznych podejmowanych przez miasta. Tym samym wniosek jaki Autorka zamieściła na stronie 158 „otrzymane wsparcie finansowe pozwala na ciągły rozwój proekologicznych rozwiązań, które wpływają pozytywnie na środowisko naturalne, ale również na interesariuszy”, wydaje się być nie w pełni nieuzasadnionym. Podobnie zresztą jak wnioski końcowe z przeprowadzonego badania ankietowego, zawarte na stronie 144 i 176 mówiące, że „uzyskane dane szczegółowe potwierdzają, że hipotezy zostały prawidłowo sformułowane a cele wspomniane we wstępie osiągnięte”. Dane pozyskane z badania przeprowadzonego przez Autorkę nie mogą wskazywać, czy hipotezy zostały prawidłowo zdefiniowane a raczej, czy zostały pozytywnie czy negatywnie zweryfikowane. W rozstrzygnięciu pomogłoby wskazanie, odpowiedzi na które z pytań miały weryfikować które hipotezy. Wpłynęłoby to też zasadniczo na lepsze wnioskowanie zależności i relacji pomiędzy badanymi obszarami zaprezentowanymi w podrozdziale 5.2. W tej części bowiem Autorka zaprezentowała bardzo szczegółowe wyniki analizy rozkładów zmiennych, niemniej jednak ich wartość byłaby zdecydowanie większa, jeśli wzbogacone byłaby komentarzami Autorki, bardziej szczegółowymi wnioskami, które pozwoliłyby na wskazanie konkretnych rekomendacji dla miast w zakresie doskonalenia procesu kształtowania lokalnej gospodarki energetycznej zgodnie z zasadami koncepcji zrównoważonego rozwoju.

Ostatnią częścią rozprawy jest (s. 187-194) „Podsumowanie” które stanowi podsumowanie rozważań i częściowo je uzupełnia o schemat prowadzonych badań. Jest to dość zaskakujące, gdyż z reguły szczegółowy schemat prowadzonych badań zamieszcza się we wstępie do pracy lub części opisującej metodologię prowadzonych badań.

Autorka prezentując wnioski z pracy odniosła je do poszczególnych zdefiniowanych we *Wstępie* hipotez szczegółowych. Brak natomiast w tych wnioskach odniesień do konkretnych wyników badań prezentowanych w rozdziałach 4 i 5, co w pewnym zakresie obniża wartość wnioskowania. Tym bardziej, że niektóre z wniosków Autorki (m.in. ten zawarty w ostatnim akapicie na stronie 191) wydają się nieuzasadnionymi w kontekście zaprezentowanych w części

204

empirycznej pracy wyników badań. Ponadto brakuje w tej części pracy odniesień do postawionych na początku rozprawy celów głównego i szczegółowych.

W ostatnim akapicie tej części rozprawy Autorka wskazała na obszary, które stanowią oryginalny wkład jej pracy do nauki, co wskazuje, że w pewnym sensie dokonała autorecenzji rozprawy doktorskiej.

Ocena doboru i wykorzystania źródeł

Do przygotowania rozprawy Autorka wykorzystwała zróżnicowane źródła, w tym 99 naukowe (z czego 11 to pozycje anglojęzyczne), 7 regulacji prawnych, 34 internetowych. Autorka w zadowalającym stopniu powołała się na publikacje anglojęzyczne, wspierając się także pięcioma opracowaniami własnego autorstwa i ośmioma których była współautorką. Przywołane przez Autorkę w rozprawie źródła obejmują zarówno kluczowe pozycje stanowiące dorobek polskiej i światowej nauki w zakresie zarządzania i jakości, jak i pozycje publikowane w czasopiśmie naukowych. Stosunkowo mało jest w pracy odwołań do najnowszych opracowań naukowych.

Ocena formalnej strony rozprawy

Strona formalna rozprawy charakteryzuje się starannością, dobrze dobranym materiałem ilustracyjnym oraz szczegółowymi ujęciami otrzymanych wyników badań. Wyjątek w tym zakresie stanowi rozdział 5 w którym niepotrzebnie te same dane zostały zaprezentowane zarówno w tabelach jak i na wykresach kołowych. Praca napisana jest zrozumiałym, klarownym i fachowym językiem. W rozprawie występują nieliczne drobne błędy literowe.

Wartość dodana rozprawy

Wartość dodana ocenianej rozprawy doktorskiej do dotychczasowego dorobku nauk o zarządzaniu i jakości polega przede wszystkim na kompleksowym ukazaniu zależności zachodzących pomiędzy dwoma bardzo ważnymi aspektami zarządzania miastami tj. gospodarką energetyczną i zrównoważonym ich rozwojem. Na uwagę zasługuje wskazanie istotnych obszarów, wymagających ciągłego doskonalenia i unowocześniania w miastach dla efektywnego zarządzania gospodarką energetyczną zapewniającego im zrównoważony rozwój.

Jednocześnie wskazane w niniejszej recenzji uwagi krytyczne i pytania nie pomniejszają walorów poznawczych rozprawy. Będą one tym bardziej wartościowe, jeśli skłonią Autorkę do refleksji i dalszego prowadzenia badań w obszarze efektywnego zarządzania gospodarką energetyczną miast w kontekście ich rozwoju zrównoważonego.

Uwagi końcowe

Podsumowując całość przedstawionych w recenzji ocen stwierdzić należy, że recenzowana rozprawa jest oryginalnym opracowaniem naukowym, podejmującym problematykę zależności pomiędzy zarządzaniem gospodarką energetyczną w miastach a ich zrównoważonym rozwojem. Autorka dokonała interesującego i oryginalnego wyboru tematu rozprawy pod względem zarówno badawczym jak i pragmatycznym, wykazując się umiejętnością prowadzenia badań naukowych w ujęciu metodycznym i praktycznym oraz oceny ich wyników.

Stwierdzam, że rozprawa doktorska Pani mgr Iwony Herbuś odpowiada wymogom Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (z późniejszymi zmianami) oraz Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W związku z powyższym wnoszę o przyjęcie rozprawy, a następnie o dopuszczenie Autorki rozprawy do jej publicznej obrony.

